



**ASTARA, GƏNCƏ VƏ QAX  
RAYONLARINDA NOZEMATOZ  
XƏSTƏLİYİNİN VƏZİYYƏTİ**

**AMEA Zoologiya İnstitutu  
kiçik elmi işçi  
RƏFİQƏ ƏLİYEVƏ**

# *Nosema nədir?*

- *Nosema yetkin arı xəstəliyidir*
- *Arıların həzm sistemini pozur*
- *Sporlar vasitəsi ilə yayılır və yoluxur*
- *Sporlar nəcisdə, ölü arıda və balda 1 il, torpaqda 2-3 ay təsirini saxlaya bilər.*
- *Nosema: **Nosema apis** və **Nosema ceranae***



# *Nosema apis*

- *N. apis* 1909-cu ildə Zander tərəfindən Qərb bal arılarında tapılmışdır.
- *N. apis*-in sporları oval, 4-6  $\mu\text{m}$  uzunluğunda, 2-4  $\mu\text{m}$  enindədir.

## *Nosema ceranae*

- *N. ceranae* Fries tərəfindən tapılmışdır.
- *N. ceranae* sporları *N. apis* sporlarına görə daha kiçik ölçüyə malikdir. Uzunluğu 3,3-5,5  $\mu\text{m}$ , eni isə 2,3-3  $\mu\text{m}$ -dir.
- *N. ceranae* *N. apis*-ə görə daha təhlükəlidir. Xəstəliklə yoluxma zamanı qısa müddət ərzində ani kütləvi arı ölümlərinə və nəticədə arı ailəsinin məhvinə səbəb olur.

## ***Nozematoz xəstəliyinin təsərrüfatda təyin olunması***

- ***Nozematoz xəstəliyi zamanı arılarda halsızlıq, süstlük, ishal (Nosema apis-də), qarıncıq hissələrində şişkinlik və artan arı ölümləri müşahidə olunur.***
- ***Lakin adi gözlə baxış keçirərək burada nozematoz xəstəliyinin olub olmaması diaqnozunu dəqiq təyin etmək qeyri-mümkündür.***
- ***Mütləq laboratoriyaya nümunə göndərilərək analiz edilməlidir.***

# *Nozematoz xəstəliyinin laboratoriyada təyin olunması*



PZR  
analizi

## *Laboratoriyaya nümunə göndərmə qaydası*

- *1 arıçılıq təsərrüfatından **8-10** ədəd arı ailəsindən nümunə alınmalıdır.*
- *Hər arı ailəsindən **25-30** ədəd yetkin arı götürülməlidir.*
- *Əsasən **birinci** və **sonuncu** pətəklərdən nümunə üçün arılar götürülməlidir.*



## *Astara, Gəncə və Qax bölgələrindən götürülmüş arı nümunələri*

- **Astara** – 8 arı ailəsindən nümunə:
  - 3 mənfi, 5 müsbət
- **Gəncə** – 8 arı ailəsindən nümunə:
  - 5 mənfi, 3 müsbət
- **Qax** – 8 arı ailəsindən nümunə:
  - 4 mənfi, 4 müsbət



# *Mübarizə üsulları*

- *Fumagillin*
- *Nanə, kəklik otu, dəfnə yarpağı, yovşan və s.*
- *Qarışqa turşusu*

## *Fumagillin-in istifadəsi*

*1:2 nisbətində 3,8 litr şərbətə 100 mq fumagillin əlavə edilərək arılara verilir.*



## ***Nanə***

- ***100 ml suya 20 qram təzə nan  əlavə olunaraq 10 dəqiqə ərzində qaynadılır və daha sonra soyudulur.***
- ***1:2 nisbətində 2 litr  rbbat hazırlanaraq soyudulmuş nan  d ml m si əlavə edilib qarışdırılır v  arılara verilir.***

# *Xüsusi diqqət yetirilməlidir!*

- *Arı yeşikləri rütubətsiz, külək girməyən və günəş düşən əraziyə qoyulmalıdır.*
- *Ətrafda dərmanlama aparılan sahələr olmamalıdır.*
- *Çirkab suları olmayan sahələr seçilməli və arıların yaxınına təmiz su qoymağa xüsusi diqqət edilməlidir.*
- *Yeşiklərin qapaqaltı hissələrinə döşəkçələr, parçalar və yaxud kisa hissələri qoyulmamalı, taxta listlərlə əvəz edilməlidir.*
- *Payız və yaz qulluğu düzgün aparılmalıdır.*
- *Ariçinin avadanlıqları steril olmalıdır.*

## *Profilaktik tədbir olaraq*

- *1:1 nisbətində 8 litr şərbətə 1 litr kəklik otu damlaməsi əlavə olunaraq hər yeşiyə 500 ml verilməlidir.*
- *Axşama doğru şərbətlənmənin aparılması daha məqsədə uyğundur.*
- *payız və yazda tətbiq edilməlidir.*



***DIQQƏTİNİZƏ GÖRƏ  
TƏŞƏKKÜR EDİRƏM...***

